

Oscar
Wilde

Obraz Doriana Graye

Obraz Doriana Graye

Všechna práva vyhrazena.

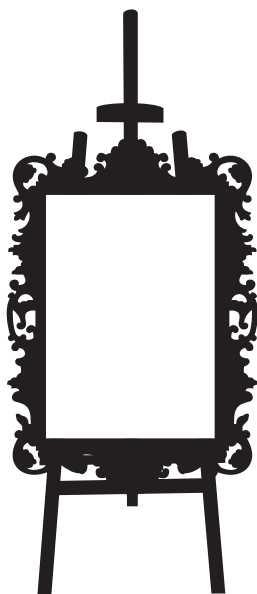
*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Cover © Adéla Korbelářová, 2022

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

ISBN 978-80-277-4575-3 (pdf)

Oscar
Wilde

Obraz Doriana Graye

$\frac{1}{4}$
O₀

Předmluva

Umělec je tvůrce krásných věcí.

Odhalit umění a utajit umělce je cílem umění. Kritik je ten, kdo dovede vyjádřit jinou formou nebo novým obsahem svůj dojem z krásných věcí.

Nejvyšší právě tak jako nejnižší formou kritiky je forma autobiografická.

Ti, kdo nalézají na krásných věcech ošklivý smysl, jsou zkažení, aniž jsou přitom půvabní. To je chyba.

Ti, kdo nalézají krásný smysl na krásných věcech, jsou kultivovaní. Ti mají naději.

Vyvolení jsou ti, pro něž krásné věci znamenají jen Krásu.

Neexistuje taková věc jako morální nebo nemorální kniha. Knihy jsou buď dobře napsané, nebo špatně napsané.

To je vše.

Odpor devatenáctého století k realismu je zuřivost Kalibana na vidoucího svou vlastní tvář v zrcadle.

Odpor devatenáctého století k romantismu je zuřivost Kalibana nevidoucího svou tvář v zrcadle.

Mravní život muže je podstatnou částí umělcova líčení, ale mravnost umění záleží v dokonalém užití nedokonalých prostředků.

Žádný umělec nechce nic dokazovat. I pravdivé věci je možno dokázat.

Žádný umělec nemá mravního soucitu. Mravní soucit je u umělce neodpušitelná jednostrannost stylu.

Umělec není nikdy chorobný. Umělec může vyjádřit všechno.

Myšlenka a jazyk jsou pro umělce nástroji umění.

Neřest a ctnost jsou umělci látkou pro umění.

Přihlížíme-li k formě, pak je typem všech umění umění hudebníka. Přihlížíme-li k citu, pak je tím typem hercova dovednost.

Veškeré umění je povrch a symbol zároveň. Ti, kdo jdou pod tento povrch, dělají to na vlastní nebezpečí.

Ti, kdo čtou symboly, dělají to na vlastní nebezpečí. Umění ve skutečnosti zobrazuje diváka, a ne život.

Různost mínění o uměleckém díle ukazuje, že je to dílo nové, ucelené a životné.

Když se kritici rozcházejí, je umělec v souladu se sebou samým.

Můžeme odpustit člověku, že dělá užitečné věci, pokud se jim neobdivuje. Jediná omluva pro tvoření neužitečných věcí je, že se jim nesmírně obdivujeme.

Veškeré umění je naprosto neužitečné.

Oscar Wilde

Kapitola I

Studio bylo plno silné vůně růží, a když lehký letní vánek provanul stromy v zahradě, vnikla dovnitř otevřenými dveřmi těžká vůně šeríku nebo jemnější vůně růžového hlohu.

V rohu pohovky z perských čalounů ležel lord Henry Wotton, kouře nesčetné cigarety, jak bylo jeho zvykem. Pozoroval lesk sladkých a medově zbarvených květů čilimníku, jehož třesoucí se větve, jak se zdálo, sotva unesly tíhu krásy tak podobné plameni; a fantastické stíny ptáků v letu se občas mihly po dlouhých záclonách z tussorského hedvábí, zavěšených před ohromným oknem, vytvářejíce jakousi chvilkovou japonskou skutečnost a připomínající mu ty bledé malíře se ztrhanými rysy z Tokia, kteří se snaží vyjádřit dojem rychlosti a pohybu prostřednictvím umění, jež je nezbytně nehybné. Temný bzukot včel, razících si cestu vysokou nepožatou trávou nebo kroužících s jednotvárnou naléhavostí kolem poprášených zlatých parůžků zimolezu tu a tam rostoucího, činil ticho, jak se zdálo, ještě tísnivějším. Tlumený hluk Londýna zněl jako bručivý tón vzdáleného nástroje.

Ve středu pokoje byl zavěšen na svislém stojanu portrét mladého muže neobyčejné osobní krásy v životní velikosti a proti němu, kousek stranou, seděl sám umělec Basil Hallward, jehož náhlé zmizení před několika roky způsobilo tolik

veřejného rozruchu a dalo podnět ke vzniku tolika podivným dohadům.

Malíř se se zalíbením díval na tu ladnou a půvabnou formu, až mu radostný úsměv přelétl přes tvář a zdálo se, jako by se mu tam usadil. Ale náhle se zvedl, zavřel oči a přitiskl si prsty na víčka, jako by se snažil uvěznit ve svém mozku nějaký zvláštní sen a bál se, aby se z něho neprobudil.

„Je to tvoje nejlepší dílo, Basile, nejlepší věc, jakou jsi kdy udělal,“ řekl lord Henry unyle. „Najisto je musíš poslat příští rok do Grosvenoru. Akademie je příliš velká a příliš vulgární. Kdykoli jsem tam šel, bylo tam buď tolik lidí, že jsem nemohl vidět obrazy, což bylo strašné, nebo tolik obrazů, že jsem nemohl vidět lidi, což bylo horší. Grosvenor je opravdu jediným pravým místem pro ně.“

„Myslím, že obraz nepošlu nikam,“ odpověděl malíř, pohazuje hlavou tím zvláštním způsobem, pro který se mu jeho přátelé v Oxfordu smávali. „Ne, nechci jej poslat nikam.“

Lord Henry zvedl obočí a užasle se na něho podíval tenkým modrým obláčkem kouře, který stoupal z jeho silné, opiem napuštěné cigarety. „Nikam jej nepošleš? Pročpak, milý brachu? Máš k tomu nějaký důvod? Jácí jste vy malíři podivíni! Nehnete ani prstem, abyste si získali pověst. A jak jen nějakou máte, zdá se, že ji chcete odhodit. Je to od vás pošetilé, protože je na světě jen jedna horší věc než to, že se o někom mluví; a to je, že se o něm nemluví. Tenhle portrét tě postaví daleko před všechny mladé muže v Anglii a vzbudí závist u všech starých lidí, jsou-li staří lidé schopni vůbec nějakého citu.“

„Vím, že se mi budeš smát,“ odpověděl, „ale opravdu jej nemohu vystavit. Dal jsem do něho příliš mnoho svého.“

Lord Henry se natáhl na pohovce a rozesmál se.

„Ano, věděl jsem, že se budeš smát; ale přesto je to úplná pravda.“

„Příliš mnoho svého! Na mou věru, Basile, nevěděl jsem, že jsi tak ješitný; a opravdu nemohu najít žádnou podobnost mezi tebou, tvou drsnou, silnou tvář a vlasy jako smůla černými, a mezi tímhle mladým Adonisem, který vypadá, jako by byl ze slonoviny a růžových listů. Nu, milý Basile, je to Narcis a ty – no ovšem, máš intelektuální výraz a všechno ostatní. Ale krása, pravá krása, končí tam, kde začíná intelektuální výraz. Intelekt sám o sobě je druh přehnanosti a porušuje harmonii každé tváře. V tom okamžiku, jak si někdo sedne, aby přemýšlel, stane se z něho jen nos nebo jen čelo nebo něco hrozného. Podívej se na úspěšné muže v jakémkoli naučeném povolání. Jak jsou dokonale hnusní! Ovšem kromě v kostele. Pak ale v kostele nemyslí. Biskup říká v osmdesáti letech to, co říkal, když byl osmnáctiletým hochem, a přirozený důsledek toho je, že stále vypadá naprosto rozkošně. Tvůj záhadný mladý přítel, jehož jméno jsi mi nikdy neřekl, ale jehož obraz mě opravdu fascinuje, nikdy nemyslí. Jsem si tím naprosto jist. Je to nějaké krásné stvoření bez mozku, které by zde mělo být vždycky v zimě, když nemáme žádné květiny, abychom se na ně dívali, a v létě, když si potřebujeme nějak ochladit rozum. Neklam se, Basile: nejsi mu ani trochu podoben.“

„Ty mi nerozumíš, Harry,“ odpověděl umělec. „Ovšemže mu nejsem podoben. To vím docela dobře. Vlastně by mě to mrzelo, kdybych vypadal jako on. Krčíš rameny? Říkám ti pravdu. V každé fyzické a intelektuální přednosti je nějaké nebezpečí, nebezpečí, které, jak se zdá z historie, chodí v patách chvějícím se králům. Je lepší nelišit se od svých bližních. Hloupí a šerední jsou na tom v tomto světě nejlépe. Mohou si klidně sedět a zevlovat na hru. I když nic nevědí o vítězství, jsou alespoň ušetřeni vědomí porážky. Žij tak, jak bychom měli žít všichni, bez zmatku, bez účasti a bez neklidu. Ani nezpůsobují zkázu jiných, ani ji nepřijímají z cizích rukou.“

Tvé postavení a bohatství, Harry – moje myšlenky, takové, jaké jsou – moje umění, ať má jakoukoli cenu – krása Doriana Graye – my všichni budeme trpět za to, co nám bohové dali. Strašně trpět.“

„Dorian Gray? Tak se jmenuje?“ ptal se lord Henry, kráčeje přes studio k Basilu Hallwardovi.

„Ano, tak se jmenuje. Neměl jsem v úmyslu říci ti to.“

„Ale proč ne?“

„Oh, to ti nemohu vysvětlit. Když mám někoho hrozně rád, nikdy nikomu neříkám, jak se jmenuje. Je to, jako když z něho část postoupím. Zvykl jsem si milovat tajnosti. Zdá se, že je to jediná věc, která nám může udělat moderní život záhadným nebo podivným. Nejobyčejnější věc je rozkošná, jen když ji ukryjeme. Když teď opouštím město, nikdy neříkám svým lidem, kam jdu. Kdybych jim to řekl, ztratil bych z toho všechnu radost. Je to podle všeho pošetilý zvyk, ale tak se mi zdá, že to přináší do života spoustu romantiky. Předpokládám, že si o mně kvůli tomu nemyslíš, že jsem strašně bláhový.“

„Vůbec ne,“ odpověděl lord Henry, „vůbec ne, drahý Basile. Jak se zdá, zapomínáš, že jsem ženat, a jediný půvab manželství je v tom, že se obě strany musí nezbytně podvádět. Nikdy nevím, kde je má žena, a moje žena nikdy neví, kam já jdu. Když se setkáme – setkáváme se někdy, když jsme společně pozváni na oběd nebo když odjedeme k vévodovým –, vyprávíme si navzájem nejabsurdnější historky s co nejvážnější tváří. Má žena je v tom vynikající – ve skutečnosti mnohem lepší než já. Nikdy se nesplete ve svých údajích, a já se vždycky spletu. Ale když mi na to přijde, nikdy neudělá rámus. Někdy si přeji, aby jej udělala, ale ona se mi jen směje.“

„Nenávidím způsob, jakým mluvíš o svém manželském životě, Harry,“ řekl Basil Hallward, ubíraje se ke dveřím vedoucím do zahrady. „Myslím, že jsi ve skutečnosti velmi dobrým

manželem, ale že se dokonale stydíš za své vlastní ctnosti. Jsi výjimečný chlapík. Nikdy neříkáš mravné věci a nikdy neděláš špatné. Tvůj cynismus je prostě jen póza.“

„Být přirozený je opravdu jen póza, a to nejpoupatlivější, jakou znám,“ zvolal lord Henry se smíchem; a oba mladí muži vyšli spolu do zahrady a zmizeli za dlouhým bambusovým sedátkem, které stálo ve stínu vysokého vavřínového keře. Sluneční paprsky klouzaly po lesklých listech. V trávě se krčily bílé chudobky.

Za chvíli vytáhl lord Henry hodinky. „Myslím, že už musím jít, Basile,“ šeptal, „a dříve než půjdu, trvám na tom, abys mi odpověděl na otázku, kterou jsem ti dal před chvílí.“

„Jaká otázka to byla?“ řekl malíř s očima stále upřenýma na zem.

„Víš to docela dobře.“

„Nevím, Harry.“

„Dobře, tak já ti to řeknu. Chci, abys mi odpověděl, proč nechceš vystavit obraz Doriana Graye. Chci vědět pravý důvod.“

„Řekl jsem ti pravý důvod.“

„Ne, neřekl. Řekls jen, že je v něm příliš mnoho tvého. Nu, to je dětinské.“

„Harry,“ řekl Basil Hallward, dívaje se mu přímo do tváře, „každý portrét, který je namalován s citem, je portrétem umělce, a ne portrétem toho, kdo sedí jako model. Model je jen náhoda, příležitost. Malíř neobjevuje jeho; je to spíše malíř, který se nám objevuje na barevném plátně. Nechci ten obraz vystavit proto, že se bojím, že jsem v něm ukázal tajemství své vlastní duše.“

Lord Henry se zasmál.

„A jaké je to tajemství?“ zeptal se.

„Řeknu ti je,“ pravil Hallward; ale přes tvář mu přelétl výraz rozpaků.

„Hořím nedočkavostí, Basile,“ pokračoval jeho společník, mrknuv na něj.

„Oh, dá se toho říci opravdu jen velmi málo, Harry,“ odpověděl malíř; „a myslím, že tomu sotva budeš rozumět. Asi tomu nebudeš věřit.“

Lord Henry se usmál a skloniv se utrhl z trávy chudobku s narůžovělými lístky a pozoroval ji. „Docela určitě tomu budu rozumět,“ odpověděl, dívaje se upřeně na zlatý, bíle lemovaný kotouček, „a co se týče víry, mohu věřit všemu s tou podmínkou, že je to naprosto neuvěřitelné.“

Vítr setřásl několik květů ze stromů a těžké květy šeříku se zakývaly hroznem svých hvězd v malátném vzduchu. U zdi začala cvrkat kobylka a dlouhá, tenká vážka letěla jako modrá nit kolem na svých hnědých průhledných křídlech. Lord Henry měl pocit, jako by slyšel tlouci srdce Basila Hallwarda, a byl zvědav, co přijde.

„Ten příběh je prostý,“ řekl malíř za chvíli. „Přede dvěma měsíci jsem šel na jednu mačkanici u lady Brandonové. Víš, my ubozí umělci se musíme čas od času ukázat ve společnosti, jen abychom připomněli veřejnosti, že nejsme divoši. Večerním kabátem a bílou vázankou může každý, i obchodník s cennými papíry, jaks mi jednou řekl, získat pověst, že je civilizovaný. Když jsem byl už asi deset minut v místnosti a promluvil se strašně připaráděnými vznešenými vdovami a nudnými členy Akademie, tu jsem si náhle uvědomil, že se na mne někdo dívá. Potočil jsem se a poprvé jsem spatřil Doriana Graye. Když se naše oči setkaly, cítil jsem, že jsem zbledl. Zachvátil mě podivný pocit hrůzy. Poznal jsem, že jsem se setkal tvář v tvář s někým, jehož ryzí osobnost je tak okouzující, že kdybych jí to dovolil, vstřebala by do sebe celý můj život, celou mou duši i samo moje umění. Nechtěl jsem žádné vnější působení na svůj život. Víš sám, jak jsem přirozeně nezávislý. Vždycky

jsem byl svým vlastním pánem; bylo tomu tak aspoň, dokud jsem se nesešel s Dorianem. Pak – ale nevím, jak ti to vysvětlit. Zdálo se mi, jako by mi něco říkalo, že jsem na okraji strašné životní krize. Měl jsem podivný pocit, že má osud pro mne přichystány vybrané radosti a vybrané strasti. Dostal jsem strach, otočil jsem se a chtěl odejít. Nebylo to vědomí, co mě k tomu nutilo: byla to jakási zbabělost. Nepřipisuji si to za zásluhu, že jsem chtěl uniknout.“

„Vědomí a zbabělost je jedna a táž věc, Basile. Vědomí je obchodní značka té firmy. Toť vše.“

„Tomu nevěřím, Harry, a myslím, že ty také ne. Ale ať už byla moje pohnutka jakákoli – a mohla to být také hrdost, protože bývám velmi hrdý –, skutečně jsem se probojovával ke dveřím. Tam jsem ovšem zakopl o lady Brandonovou. „Nechcete přece utéci tak brzo, pane Hallwarde?“ zapištěla. Znáš její zvláštní pronikavý hlas?“

„Ano; je ve všem, krom krásy, jako páv,“ řekl lord Henry, trháje chudobku na kousky svými dlouhými, nervózními prsty.

„Nemohl jsem se jí zbavit. Odvedla mě ke královským hodnostářům, k lidem s hvězdami a řády a k zestárlým dámám s ohromnými tiárami a papouščími nosy. Mluvila o mně jako o svém nejmilejším příteli. Předtím jsem se s ní setkal jen jednou v životě, ale vzala si do hlavy udělat ze mne hrdinu dne. Myslím, že v té době měl nějaký můj obraz veliký úspěch, přinejmenším se o něm tlachalo v šestákových novinách, což je měřítkem nesmrtelnosti devatenáctého století. Náhle jsem se ocitl tváří v tvář tomu mladému muži, jehož osobnost mě tak neobyčejně vzrušila. Byli jsme těsně u sebe, téměř jsme se dotýkali. Naše oči se opět setkaly. Bylo to ode mne bezohledné, ale požádal jsem lady Brandonovou, aby mě s ním seznámila. Snad to nebylo koneckonců tak bezohledné. Bylo to prostě nevyhnutelné. Byli bychom spolu mluvili i bez seznámení. Jsem

si tím jist. Dorian mi to později také řekl. On rovněž cítil, že nám bylo určeno vzájemně se poznat.“

„A jak přece popisovala lady Brandonová toho podivného mladého muže?“ zeptal se jeho společník. „Vím, že se ráda pouští do rychlých précis o všech svých hostech. Pamatuji se, jak mě vedla k barbarskému starému pánovi s červenou tváří, pokrytému řády a stužkami, a syčela mi do ucha nejúžasnější detaily divadelním šepotem, který museli dokonale slyšet všichni lidé v místnosti. Prostě jsem tehdy utekl. Rád si sám vyhledávám pro sebe lidi. Ale lady Brandonová jedná se svými hosty přesně tak jako vyvolavač při aukci se svým zbožím. Buď o nich vykládá naprosto z cesty, nebo o nich řekne všechno krom toho, co chcete vědět.“

„Ubohá lady Brandonová! Jsi na ni přísný, Harry,“ pravil Hallward nevšímavě.

„Milý příteli, snažila se založit salon, a podařilo se jí jen otevřít restauraci. Jak bych se jí mohl obdivovat? Ale řekni mi, co říkala o panu Dorianu Grayovi?“

„Oh, něco jako ‚Roztomilý hoch – ubožátko, maminka a já jsme jedna ruka. Úplně zapoměla, co dělá – myslím, že přece nedělá nic – oh, ano, hraje na piano – nebo to jsou housle, milý pane Grayi?‘ Oba jsme se museli smát a ihned jsme se spřátelili.“

„Smích není ani trochu špatný začátek přátelství a je daleko lepším jeho zakončením,“ řekl mladý lord a utrl další chudobku.

Hallward potřásl hlavou. „Nevíš, co to je přátelství, Harry,“ zašeptal, „ani co je to nepřátelství, když na to přijde. Máš rád každého: Čili jsi ke všem indiferentní.“

„Jak je to od tebe hrozně nespravedlivé!“ zvolal lord Henry, posazuje si klobouk do týla, a podíval se nahoru na mraky, které pluly jako namotaná klubka lehkého bílého hedvábí přes dutý tyrkys letního nebe. „Ano, hrozně nespravedlivé. Dělán mezi

lidmi velký rozdíl. Volím své přátele pro jejich dobrý vzhled, své známé pro jejich dobrý charakter a své nepřátele pro jejich intelekt. Člověk nemůže být ani dosti pečlivý ve výběru svých nepřátel. Nemám ani jednoho nepřítele, který by byl pošetilý. Všichni mají trochu intelektuální síly, a proto mě všichni oceňují. Je to ode mne hodně ješitné? Řekl bych, že je to trochu ješitné.“

„Myslím, že je, Harry. Ale podle tvého roztřídění jsem asi jen známý.“

„Milý starý Basile, jsi mnohem víc než známý.“

„A mnohem méně než přítel. Jakýsi bratr, myslím?“

„Oh, bratři! Nestarám se o bratry. Můj starší bratr nechce umřít a mladší bratři, jak se zdá, nikdy nic takového neudělají.“

„Harry!“ zvolal Hallward mrače se.

„Milý brachu, nemyslím to tak docela vážně. Ale nemohu si pomoci, příbuzní se mi protíví. Myslím, že to pochází ze skutečnosti, že nikdo z nás nemůže vystát druhé lidi, kteří mají tytéž chyby jako my sami. Úplně souhlasím se zuřivostí anglické demokracie proti tomu, co nazývá neřestí horních tříd. Masy cítí, že pijáctví, hloupost a nemravnost jsou jejich speciální vlastnosti, a když někdo z nás dělá ze sebe blázna, že pytláčí v jejich revíru. Když se ubohý Southwark ocitl u rozvodového soudu, bylo jejich rozhořčení naprosto velkolepé. A přece myslím, že ani deset procent proletariátu nežije správně.“

„Nesouhlasím ani s jediným slovem, které jsi řekl, a co víc, Harry, jsem přesvědčen, že ty také ne.“

Lord Henry si pohladil svou zašpičatělou hnědou bradku a zlehka si túkl ebenovou holí s třapcem na špičku své lakové botky. „Jak jsi, Basile, anglický! Je to už podruhé, co jsi učinil toto pozorování. Když někdo předloží pravému Angličanu nějakou myšlenku – je to vždy nepředložené –, nikdy ho ani nenapadne přemýšlet o tom, je-li ta myšlenka správná, nebo

špatná. Jediná věc, kterou pokládá za důležitou, je, zda ten někdo tomu sám věří. Cena nějaké myšlenky nemá přece co dělat s tím, jak je upřímný muž, který ji vyslovil. Vlastně je pravděpodobné, že čím bude ten muž neupřímnější, tím bude ta myšlenka čistěji intelektuální, protože ji nebude v tomto případě přibarvovat ani svými přáními, ani touhami, ani předsudky. Ale nechci s tebou debatovat o politice, sociologii nebo metafyzice. Mám raději lidi než zásady a lidi bez zásad mám raději než cokoli na světě. Řekni mi toho více o panu Dorianu Grayovi. Jak často ho vídáváš?“

„Denně. Nebyl bych šťasten, kdybych ho neviděl každý den. Je pro mne naprosto nezbytný.“

„Jak zvláštní! Myslel jsem, že se nestaráš o nic jiného než o své umění.“

„Je teď pro mne celým mým uměním,“ řekl malíř vážně. „Někdy si myslím, Harry, že jsou ve světové historii jen dvě důležitá údobí. První je objevení nových prostředků umění a druhé je objevení nové osobnosti, rovněž pro umění. Čím bylo vynalezení malby pro Benátčany, tím byl Antoniův zjev pro sochařství starých Řeků a tím bude jednoho dne zjev Doriana Graye pro mne. Nejen že podle něho maluji, kreslím, skicuji. To všechno jsem ovšem dělal. Ale je pro mne mnohem více než model nebo osoba, která mi sedí. Nechci ti říkat, že nejsem spokojen s tím, co jsem z něho udělal, nebo že jeho krása je taková, že ji umění nemůže vyjádřit. Neexistuje nic, co by umění nemohlo vyjádřit, a vím, že dílo, které jsem udělal od té doby, co jsem se setkal s Dorianem Grayem, je dobré dílo, nejlepší dílo mého života. Ale jeho osobnost mi vnukla – jsem zvědav, budeš-li mi rozumět – nějakým podivným způsobem úplně novou podobu umění, úplně nový druh stylu. Vidím věci jinak, přemýšlím o nich jinak. Nyní objevuji život, který byl pro mne dříve skrytý. ‚Snění o formě ve dnech myšlení,‘ – kdo to řekl? Zapomněl jsem

to; ale tím je pro mne Dorian Gray. Pouhá viditelná přítomnost tohoto jinocha – protože mně se zdá sotva něčím více než jinochem přesto, že je mu ve skutečnosti již přes dvacet –, jeho pouhá viditelná přítomnost – och! Rád bych věděl, můžeš-li si představit, co to všechno znamená? Nevědomky mi určuje meze mladé školy, školy, která má mít v sobě všechna utrpení romantického ducha, všechny dokonalosti ducha řeckého. Harmonie ducha a těla – jak mnoho je to! My jsme ty dvě věci ve svém bláznovství oddělili a vynalezli realismus, který je vulgární, a ideálnost, která je prázdná. Harry! Kdybys jen věděl, čím je mi Dorian Gray! Pamatuješ se na tu krajinu, za níž mi nabídl Agnew takovou ohromnou sumu, ale já jsem se od ní nechtěl odloučit? Je to jedna z nejlepších prací, kterou jsem kdy udělal. A proč? Protože když jsem ji maloval, seděl Dorian Gray vedle mne. Vycházel z něho nějaký subtilní vliv na mne a poprvé v životě jsem spatřil v rovné lesnaté krajině zázrak, který jsem stále hledal a stále míjel.“

„Basile, tohle je neobyčejné! Musím vidět Doriana Graye.“ Hallward vstal ze sedátka a začal chodit po zahradě. Za chvíli se vrátil. „Harry,“ řekl, „Dorian Gray je pro mne uměleckým podnětem. Možná že na něm nic neuvidíš. Já v něm vidím všechno. Nejvíce je ho v mé práci tehdy, když v ní není jeho podoba. Je mi popudem, jak jsem ti již řekl, k nové formě. Nalézám ho v křivkách určitých obrysů, v půvabu a klamu určitých barev. To je vše.“

„Pročpak tedy nevystavíš jeho portrét?“ tázal se lord Henry.

„Protože jsem v něm nechtěně vyjádřil celé to podivné umělecké zbožňování, o němž jsem se s ním ovšem nikdy neodvážil mluvit. Nic o tom neví. Nikdy se o tom nic nedoví. Ale lidé by to mohli uhádnout. A já nechci vystavit svou duši jejich hloupým, slídivým očím. Moje srdce nepřijde nikdy pod jejich mikroskop. Je v té věci příliš mnoho mého, Harry – příliš mnoho mého!“

„Básníci nejsou tak úzkostliví jako ty. Vědí, jak je utrpení užitečné pro uveřejnění. Dnes se zlomené srdce dočká mnohých vydání.“

„Nenávidím je proto,“ zvolal Hallward. „Umělec by měl tvořit krásné věci, ale neměl by do nich dávat nic ze svého vlastního života. Žijeme v době, kdy lidé hledí na umění, jako by to byla nějaká forma autobiografie. Ztratili jsme abstraktní smysl pro krásu. Jednou ukážu světu, co to je; a z toho důvodu nikdo nikdy neuvidí můj portrét Doriana Graye.“

„Myslím, že nemáš pravdu, Basile, ale nechci se s tebou přít. Jen intelektuální zatvrzelec se stále pře. Řekni mi, má tě Dorian Gray hodně rád?“

Malíř chvíli uvažoval. „Má mě rád,“ odpověděl za chvíli; „vím, že mě má rád. Já mu ovšem hrozně lichoťím. Nalézám zvláštní potěšení v tom, říkat mu věci, o nichž vím, že mě bude mrzet, že jsem je řekl. Obyčejně sedíme ve studiu, mluvíme o všem možném a on je ke mně roztomilý. Ale někdy je hrozně nešetrný a zdá se, že mu dělá velkou radost působit mi bolest. Pak cítím, Harry, že jsem odevzdal svou duši někomu, kdo s ní zachází tak, jako by to byla květina do knoflíkové dírky, kus dekorace k potěše jeho marnivosti, ornament pro letní dny.“

„Letní dny jsou vhodné pro toužení, Basile,“ řekl tiše lord Henry. „Snad se vyčerpáš dříve než on. Je to smutná věc, ale genius trvá déle než krása. To vysvětluje tu skutečnost, že se všichni tolik lopotíme, abychom se co možná nejvíce vzdělali. V divokém zápase o existenci chceme mít něco, co vydrží, a tak si plníme mozek nesmysly a fakty, doufajíc bláhově, že si udržíme své místo. Dokonale dobře poučený muž – to je moderní ideál. A mozek dokonale poučeného muže je hrozná věc. Jako krám s haraburdím, samé ohavnosti a prach a všechno oceněno nad svou hodnotu. Ale stejně si myslím, že se unavíš první. Jednoho dne se budeš dívat na svého přítele, bude se ti

zdát trochu zkreslený a nebude se ti na něm líbit jeho barevný tón nebo něco jiného. Ve vlastním srdci mu to hořce vyčteš a budeš si vážně myslet, že se k tobě zachoval velmi špatně. Při jeho příští návštěvě budeš naprosto chladný a indiferentní. Bude to velická škoda, protože tě to změní. Co jsi mi vyprávěl, je dokonalá romantika, romantikou umění by se to mohlo nazvat. A nejhorší na každé romantice je to, že zanechává člověka tak neromantickým.“

„Harry, nemluv tak. Pokud budu živ, potud mě bude ovládat osobnost Doriana Graye. Nemůžeš cítit to, co já. Měníš se příliš často.“

„Ah, drahý Basile, právě proto to mohu cítit. Ti, kdo jsou věrní, znají jen všední stránku lásky: nevěnost zná tragédii lásky.“ Lord Henry si vzal cigaretu z drahého stříbrného pouzdra a začal kouřit se sebevědomým a spokojeným výrazem, jako by shrnul svět v jediné větě. V zelených lakových listech břechtanu čimčarali vrabci a modré stíny mraků se honily po trávě jako vlaštovky. Jak bylo v zahradě příjemné! A jak bylo rozkošné vzrušení druhých! Mnohem rozkošnější než jejich myšlenky, zdálo se mu. Vlastní duše a vášně přítele – to byly okouzlující věci života. Maloval si s tichým potěšením nudnou svačinu, kterou zmeškal tím, že zůstal tak dlouho s Basilem. Kdyby byl šel ke své tetě, byl by se tam jistě setkal s lordem Goodbodym a celý rozhovor by se byl točil kolem krmení chudiny a kolem potřeby vzorných nocleháren. Každá třída by nejraději kázala o důležitosti těch ctností, které nejsou důležité v jejím životě. Bohatí mluví jen o ceně šetrnosti a líní se rozpovídají jen o ušlechtilosti práce. Jak je příjemné, že tomu všemu unikl! Jak tak myslel na svou tetu, zdálo se, že ho něco napadlo. Obrátil se k Hallwardovi a řekl: „Milý brachu, právě jsem si vzpomněl.“

„Na co sis vzpomněl, Harry?“

„Kde jsem slyšel jméno Doriana Graye.“

„Kde to bylo?“ zeptal se Hallward s lehkým zachmuřením.

„Nemrač se tak, Basile. Bylo to u mé tety, lady Agaty. Vypravovala mi, že objevila nádherného mladého muže, který jí pomůže v East Endu, a že se jmenuje Dorian Gray. Musím konstatovat, že mi nikdy neřekla, že dobře vypadá. Ženy nikdy neocení správně dobrý vzhled, aspoň dobré ženy ne. Řekla, že je velmi vážný a že má krásnou povahu. Já jsem si hned představil stvoření s brýlemi, rovnými vlasy, strašně pihovaté a klátící se na ohromných nohou. Škoda že jsem nevěděl, že je to tvůj přítel.“

„Jsem rád, žes to nevěděl, Harry.“

„Proč?“

„Nechci, aby ses s ním setkal.“

„Nechceš, abych se s ním setkal?“

„Tak jest.“

„Pan Dorian Gray je ve studiu, pane,“ řekl sluha, vcházeje do zahrady.

„Teď mě musíš představit,“ zvolal lord Henry se smíchem.

Malíř se otočil ke sluhovi, který stál ve slunečním světle a mhouřil oči. „Požádejte pana Graye, aby počkal, Parkere; budu tam za okamžik.“

Sluha se uklonil a odešel.

Pak se podíval na lorda Henryho. „Dorian je můj nejdražší přítel,“ řekl. „Má prostou a krásnou povahu. Tvoje teta měla docela pravdu v tom, co o něm řekla. Nezkaz ho. Nesnaž se ho ovlivnit. Tvůj vliv by byl špatný. Svět je široký a je v něm mnoho podivných lidí. Neodváděj mi jedinou osobu, kterou mám pro své umění, ať je jakkoli půvabná: můj život umělce závisí na něm. Pamatuj si, Harry, že ti věřím.“ Mluvil velmi zvolna a zdálo se, že se mu slova nutí téměř proti vůli z úst.

„Co to povídáš za nesmysl!“ řekl lord Henry se smíchem, vzal Hallwarda pod paží a téměř ho vlekl do domu.

Kapitola II

Když vešli, spatřili Doriana Graye. Seděl u piana zády k nim a obracel listy Schumannových „Lesních scén“. „Tohle mi musíš, Basile, půjčit,“ zvolal. „Chci se jim naučit. Jsou úplně okouzlující.“

„To závisí jen na tom, jak dnes budeš sedět, Doriane.“

„Oh, jsem sezením unaven a nechci svůj portrét,“ odpověděl jinoch umíněně a nevrle, otáčeje se na hudební židličky. Když spatřil lorda Henryho, na okamžik se slabě zarděl ve tváři a vstal. „Promiň, Basile, nevěděl jsem, že máš někoho s sebou.“

„To je lord Henry Wotton, Doriane, můj starý oxfordský přítel. Právě jsem mu vypravoval, jak skvěle sedíš, a ty teď všechno pokázíš.“

„Nepokazil jste mou radost, že se s vámi setkávám, pane Grayi,“ řekl lord Henry, kráčeje kupředu a podáváje mu svou ruku. „Má teta mi o vás často vypravovala. Jste jeden z jejích oblíbenců a obávám se, že také jedna z jejích obětí.“

„Jsem teď u lady Agaty v černé knize,“ odpověděl Dorian s žertovným výrazem pokání. „Slíbil jsem jí, že s ní půjdu minulé úterý do klubu ve Whitechapelu, a opravdu jsem na to docela zapomněl. Měli jsme spolu hrát dueto – tři dueta, myslím. Nevím, co mi řekne. Bojím se ji navštívit.“

„Oh, usmírím vás se svou tetou. Je vám úplně oddána. A opravdu si myslím, že na tom tak nezáleželo, že jste tam nebyl. Posluchačstvo si patrně myslelo, že to bylo dueto. Když si teta Agata sedne k pianu, nadělá dost hluku za dva.“

„To je k ní velmi ohavné a nepřilíš roztomilé ke mně,“ odpověděl Dorian se smíchem.

Lord Henry se na něho podíval. Ano, byl opravdu podivuhodně krásný se svými jemně modelovanými rty, upřímnými modrými očima, kadeřavými zlatými vlasy. V jeho tváři bylo něco, co vzbuzovalo rázem důvěru k němu. Byla v ní celá čistota mládí, právě tak jako celá vášnivá cudnost mládí. Člověk cítil, že ještě není porušen světem. Není divu, že ho Basil Hallward zbožňoval.

„Jste příliš roztomilý na to, abyste se věnoval filantropii, pane Grayi – přespříliš roztomilý.“ A lord Henry si sedl na divan a otevřel si pouzdro na cigarety.

Malíř se zaměstnával mícháním barev a připravováním štětců. Vyhlížel utrápeně, a když uslyšel poslední poznámku lorda Henryho, podíval se na něho úkosem, chvíli váhal a pak řekl: „Harry, chci dnes dokončit ten obraz. Pokládal bys to za hrubost, kdybych tě požádal, abys odešel?“

Lord Henry se zasmál a podíval se na Dorianu Graye. „Mám jít, pane Grayi?“ zeptal se.

„Oh, prosím, nechodte, lorde Henry. Vidím, že Basil má zase jednou svůj bručivý den; a nemohu ho snést, když bručí. Krom toho bych chtěl, abyste mi řekl, proč se nemám pouštět do filantropie.“

„Nevím, zda vám to mám říci, pane Grayi. Je to tak nudný předmět, že by se o něm mělo mluvit vážně. Ale teď, když jste mě požádal, jistě neuteču. Skutečně proti tomu nic nenamítáš, Basile, že ne? Často jsi mi říkal, že jsi rád, když mají tvoji sedící někoho, s kým si mohou povídat.“

Hallward se kousl do rtu. „Jestliže si to Dorian přeje, musíš ovšem zůstat. Jeho rozmary jsou zákonem pro každého, kromě pro něj samého.“

Lord Henry si vzal klobouk a rukavice. „Zní to velmi naléhavě, Basile, ale mám obavu, že musím jít. Slíbil jsem, že se setkám s jedním člověkem v Orleansu. Sbohem, pane Grayi. Přijďte se na mne někdy odpoledne podívat do Curzon Street. Kolem páté jsem téměř vždycky doma. Napište mi, kdy přijdete. Mrzelo by mě, kdybych vás propásl.“

„Basile,“ zvolal Dorian Gray, „půjde-li lord Wotton, půjdu já také. Při malování neotevřeš nikdy ani ústa a je to hrozně hloupé, stát na stupínku a snažit se vypadat vesele. Požádej ho, aby tu zůstal. Chci to.“

„Zůstaň, Harry, kvůli Dorianovi a kvůli mně,“ řekl Hallward, dívaje se upřeně na obraz. „Je to pravda, nikdy nemluví, když pracuji, a také nikdy neposlouchám a musí to být hrozně nudné pro ty nešťastníky, co mi sedí. Prosím tě, zůstaň.“

„Ale co s mým mužem v Orleansu?“

Malíř se zasmál. „Myslím, že s tím nebude potíže. Sedni si zase, Harry. A teď jdi, Doriane, na stupínek a moc se nehýbej a nevěnuj pozornost tomu, co říká lord Henry. Má velmi špatný vliv na všechny své přátele, jen já jsem výjimka.“

Dorian Gray vystoupil na pódium s výrazem mladého řeckého mučedníka a slabě se ušklíbl na lorda Henryho na znamení nespokojenosti, protože k němu pocítil trochu náklonnosti. Byl tak nepodobný Basilovi. Tvořili takový roztomilý kontrast. A měl tak krásný hlas. Za chvíli řekl Henrymu: „Máte opravdu velmi špatný vliv, lorde Henry? Tak špatný, jak říká Basil?“

„Neexistuje nic takového jako dobrý vliv, pane Grayi. Každý vliv je nemorální – nemorální z vědeckého stanoviska.“

„Proč?“

„Protože ovlivňovat někoho znamená dát mu vlastní duši. Ovlivněný pak nemyslí svými přirozenými myšlenkami ani nehoří svými vášněmi. Jeho ctnosti nejsou pro něho skutečné. Jeho hříchy, jestliže něco takového jako hřích existuje, jsou vypůjčené. Stává se ozvěnou hudby někoho jiného, hercem úlohy, která nebyla napsána pro něho. Účelem života je samostatný vývoj. Dokonale realizovat svou povahu – kvůli tomu jsme zde všichni. Dnes se lidé bojí sami sebe. Zapomněli na nejvyšší ze všech povinností, povinnost k sobě. Ovšem, jsou filantropové. Sytí hladové a oblékají žebráky. Ale jejich vlastní duše hladovějí a jsou nahé. Odvaha vyprchala z naší rasy. Snad jsme ji nikdy ani opravdu neměli. Teror společnosti, který je základem morálky, a teror Boha, který je základem náboženství – to jsou dvě věci, jež nám vládnou. A přece...”

„Otoč trochu hlavu doprava, Doriane, jako hodný hoch,“ řekl malíř zabraný do své práce a uvědomující si jen to, že jinochův obličej dostal výraz, který tam dříve nikdy neviděl.

„A přece myslím,“ pokračoval lord Henry svým hlubokým melodickým hlasem a s graciózním pohybem ruky, který byl pro něho tak charakteristický a který měl již tehdy, když byl v Etonu, „že kdyby žil nějaký člověk naprosto dokonale mimo život, kdyby dal formu každému citu, výraz každé myšlence, skutečnost každému snu – věřím, že by svět získal takový čerstvý radostný impuls, že bychom zapomněli na všechny nemoci středověku a vrátili se k helénskému ideálu – možná že k něčemu jemnějšímu, bohatšímu, než je helénský ideál. Ale nejstatečnější člověk mezi námi se bojí sám sebe. Mrzačení otroků má svůj tragický přežitek v sebepopírání, které nám znešvažuje život. Jsme za své popírání trestáni. Každý impuls, který se snažíme potlačit, kvasí nám v duši a otravuje nás. Tělo jednou zhřeší a musí se zúčastnit svého hříchu, protože čin je druh očištění. Pak nezbude nic než vzpomínka na radost nebo

rozkoš lítosti. Jediná cesta, jak se zbavit pokušení, je podlehnout mu. Odporujte mu, a vaše duše onemocní touhou po věcech, které jsou jí zapovězeny, touhou po tom, co její ohavné zákony učinily ohavným a nezákonným. Bylo řečeno, že se největší činy na světě staly v mozku. V mozku a jen v mozku se staly také největší hříchy světa. Vy, pane Grayi, vy sám, se svým mládím jako červená růže a se svým chlapectvím jako bílá růže, jste měl vášně, které vás naplnily hrůzou, sny ve dne i v noci a pouhá vzpomínka na ně by vám mohla pokrýt tvář studem...”

„Dost!“ křikl Dorian Gray. „Dost! Matete mě. Nevím, co říci. Je na to nějaká odpověď, ale nemohu ji nalézt. Nemluvte, nechte mě myslet. Nebo mě spíše nechte pokusit se myslet.“

Stál tam téměř deset minut, bez pohnutí, s pootvřenými ústy a s podivně zářícíma očima. Byl si nejasně vědom, že na něho působí něco docela nového. A přece se mu zdálo, jako by to opravdu přicházelo od něho samého. Těch několik slov, která mu řekl Basilův přítel – slov pronesených určitě náhodou a se schválným paradoxem –, se dotklo nějaké skryté struny, jíž se předtím nic nedotklo a jež se teď, jak cítil, chvěla a zněla podivným rytmem.

Takhle ho vzrušovala hudba. Hudba ho často vzrušila. Ale hudba není článkovaná. Není to nový svět, ale spíše nový chaos, který v nás budí. Slova! Pouhá slova! Jak jsou strašná! Jak čistá, jak životná a krutá! Nelze jim uniknout. A přece – jaké je v nich jemné kouzlo! Zdá se, že jsou schopna dát plastickou formu beztvárým věcem a mají vlastní hudbu tak sladkou jako housle nebo loutna. Pouhá slova! Je něco tak reálného jako slova?

Ano; v jeho mládí byly věci, kterým nerozuměl. Teď jim rozuměl. Život se náhle zbarvil jako plamen. Zdálo se mu, že krácel v ohni. Proč tomu dříve nerozuměl?

Lord Henry ho pozoroval s jemným úsměvem. Znal přesný psychologický moment, kdy nic neříkat. Silně ho to zajímalo.

Byl překvapen náhlým účinkem, který jeho slova způsobila, a vzpomenuv si na knihu, kterou četl, když mu bylo šestnáct, knihu, která mu objevila mnoho, co předtím nevěděl, byl zvědav, zdali Dorian Gray prožíval podobnou zkušenost. Vystřelil ten šíp do vzduchu. Zasáhl terč? Jak je ten jinoch okouzlující!

Hallward maloval dále se svou podivnou odvážností, jež měla v sobě pravou ušlechtilost a dokonalou jemnost, která v umění pochází bezpochyby jen ze síly. Nebyl si toho ticha vědom.

„Basile, jsem unaven stáním,“ zvolal náhle Dorian Gray. „Musím si jít sednout do zahrady. Je tady k udušení.“

„Drahý příteli, je mi to líto. Když maluji, nemohu myslit na nic jiného. Ale nikdy jsi neseděl lépe. Byls dokonale klidný. A zachytil jsem ten výraz, který jsem potřeboval – napolo otevřené rty a zářivé oči. Nevím, co ti Harry říkal, ale určitě způsobil, žeš měl nejnádhernější výraz. Myslím si, že ti dělal poklony. Nesmíš věřit ani slova z toho, co ti říká.“

„Najisto mi nedělal poklony. Proto asi nevěřím ničemu z toho, co mi řekl.“

„Víte, že tomu věříte všemu,“ řekl lord Henry, dívaje se na něho svýma snivýma, unavenýma očima. „Půjdu s vámi ven do zahrady. Ve studiu je strašné horko. Basile, dej nám napít něčeho chlazeného, něčeho s jahodami.“

„Ovšem, Harry. Jen si zazvoň, a až přijde Parker, řekni mu, co chceš. Musím ještě dodělat pozadí a pak přijdu za vámi. Nezdržuj Doriana dlouho. Nikdy se mi tak nemalovalo jako dnes. Tohle bude můj mistrovský kus. Je to už teď můj mistrovský kus.“

Lord Henry vyšel do zahrady a našel Doriana Graye, jak ukrývá svůj obličej ve velkém chladném šeříkovém květu a žízlivě se vpíjí do jeho vůně, jako by to bylo víno. Přišel až k němu a dal mu ruce na ramena. „Děláte to docela správně,“ šeptal

mu. „Duši mohou vyléčit jen smysly, právě tak jako smysly může vyléčit jen duše.“

Jinoch vstal a otočil se. Neměl nic na hlavě a listy mu rozházely jeho bujné vlasy a rozcuchaly v nich všechna pozlacená vlákna. V očích měl výraz strachu jako lidé, kteří jsou náhle probuzeni. Jeho jemně cizelované nozdry se chvěly a nějaký skrytý nerv zahnal nach z jeho rtů a rozechvěl mu je.

„Ano,“ pokračoval lord Henry, „je to jedno z velkých životních tajemství – léčit smysly duší a duši smysly. Jste nádherné stvoření. Víte více, než si myslíte, a právě tak víte méně, než chcete vědět.“

Dorian Gray se zamračil a otočil hlavu. Musel mít rád uhlazeného mladého muže, který stál vedle něho. Jeho romantická, olivově zbarvená tvář a zemdlený výraz ho zajímaly. V jeho hlubokém, malátném hlase bylo něco naprosto okouzlujícího. I jeho chladné, jako květy bílé ruce měly podivné kouzlo. Když mluvil, pohybovaly se jako hudba a zdálo se, že mají vlastní jazyk. Ale bál se ho a styděl se, že se bojí. Proč ho měl nějaký cizinec objevit sobě samému? Znal už měsíce Basila Hallwarda, ale toto přátelství mezi nimi ho vůbec nezměnilo. Náhle mu zde někdo přešel přes cestu a zdálo se, že mu otevřel tajemství života. A přece, čeho by se měl bát? Není školák nebo děvčátko. Je to absurdní, že je tak poděšen.

„Pojďme si sednout do stínu,“ řekl lord Henry. „Parker už vynesl nápoje, a budete-li stát ještě chvíli na tomhle žáru, budete docela pokažený a Basil vás už nikdy nebude malovat. Opravdu si nesmíte dovolit nechat se spálit sluncem. Nehodilo by se to.“

„Co na tom může záležet?“ zvolal Dorian Gray se smíchem, když si sedal na sedátko na konci zahrady.

„U vás by na tom mohlo záležet všechno, pane Grayi.“

„Proč?“

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Obraz Doriana Graye***.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.